

INLEIDING 13

**LOKALE DRANKEN
ONDER STOOM
(1800-1880)** 25

**I EEN SECTOR TUSSEN
TRADITIE EN VERNIEUWING** 27

Een grondige terreinstudie van bier
en jenever uit 1851 27

Een artisaanaal landschap langzaam
onder stoom 33

Brouwers en stokers in het centrum van
een burgerlijke samenleving 39

2 VERKOOP ONDER DE KERKTOREN 41

Lokale distributie met obstakels 41

Verzekerde afzet via cafés 43

**3 VAN VROLIJK DRINKGELAG TOT
MAATSCHAPPELIJK PROBLEEM** 49

Drank als smeermiddel van een traditionele
gemeenschap 49

De opkomst van alcoholisme en
ongezonde bieren 50

De traditionele bieren onder druk 51

DRINKEN OP GROTE SCHAAL (1880-1940)

55

I EEN BLOEIENDE BIERCULTUUR	59
De doorbraak van de buitenlandse luxebieren	59
De industrialisering en schaalvergroting van een artisanale sector	62
De rol van het brouwonderwijs	62
Schaalvergroting en het begin van de consolidatiebeweging	64
Deftige burgers en politieke leiders	73
2 TRADITIONELE DISTRIBUTIE IN EEN WERELD VAN VERLANGEN	77
Het flessenbier en de opkomst van de bierhandelaars	77
Het belang van het cafénetwerk	79
Het toenemend belang van imago en reclame	83
3 DRINKEN IN TIJDEN VAN FATSOEN	91
Het (groeps)gevoel achter de drank	91
Cafés als het hart van een gemeenschap	98
De volksgezondheid op het spel!	101
Matiging als burgerlijk ideaal	101
Ongezonde en schadelijke bieren	111

NIEUW LEVEN IN DE BROUWERIJ (1945-2015)

115

I EEN NAOORLOGSE GESCHIEDENIS VAN DE VLAAMS-BRABANTSE BROUWERIJSECTOR	117
De schaalvergroting zet zich door	117
Heropbouw en modernisering (1945-1969)	118
De consolidatie van de Belgische biermarkt (1970-1989)	125
Naar een geglobaliseerde markt (1990-vandaag)	129
Een tegenbeweging van aanhangers van het artisanale bier	132
De pioniers van de traditie (1950-1969)	132
De opkomst van het streekbier (1970-1989)	134
Een nieuwe generatie (hobby)brouwers (1990-vandaag)	143
2 EEN NIEUWE DRANK- EN BIERCULTUUR	152
Een nuchtere kijk op de wereld	152
De nieuwe cafécultuur	156
De (her)waardering van het brouw- en biererfgoed	159
Een breed gedragen biercultuur	159
De belangenbehartigers van het lokale brouwerfgoed	162
De belangrijke rol van de bierliefhebber	166

APPENDIX

173

Documentatiecentrum Vlaams-Brabant	174
Erfgoedplus.be	175
Noten	176
Bibliografie	190
Index	200
Dankwoord	206
Colofon	208